

Törvények, díjak, bérek, jogok, harcok

A központi költségvetési támogatás növekedése nem hatott kedvezően a fenntartók támogatási döntéseire

A Magyar Zeneművészek és Táncművészek Szakszervezete 2014.

április 23-én tartotta tisztújító küldöttértekezletét, amelyen az elmúlt öt esztendőről szóló beszámolók hangzottak el, és meghatározták a következő időszakra szólóan az érdekvédelmi szervezet céljait.

A tisztújítás során megerősítették a korábbi vezetőket: a szakszervezet elnöke Sólyom-Nagy Sándor, a két alelnöke Briber János és Varsányi Lászlóné lett, és továbbra is dr. Gyimesi László maradt a főtitkár.

Dr. Gyimesi László összességében – a sikerek és a kudarcok arányát tekintve – pozitívnak látja az elmúlt öt év mérlegét, szerinte mindez jelentős részben az előadó-művészeti törvénynek köszönhető, amelyek életre hívásában oroszlánrészt vállalt az MZTSZ. Persze, feladat így is akad bőven, egyik fontos teendőjük a következő időszakban, hogy kezdeményezzenek egy olyan szabályozást, amelynek alapján a fenntartóknak ne legyen lehetősége arra, hogy a támogatásukat a központi költségvetési támogatás növekedésével egyidejűleg csökkentseik...

Emellett az előadó-művészek bérügyeivel és jogvédelmével is sokat kell foglalkozniuk.

! Hogyan látja, az elmúlt időszakban mi történt a zenekarok, kórusok érdekvédelmében?

– Egy korábbi nagyon eredményes időszakot – itt a 2004–2009 közötti ciklusra gondolok – követően összességében pozitívumokról tudok beszámolni, mert már az is nagy eredmény, ha nincs számottevő visszaesés. Nem lehet persze mindent a szakszervezet tevékenységének tulajdonítani, de az biztos, hogy a mi munkánk is benne van. Hiszen a szimfonikus zenekari területen mindennek az alapja az előadó-művészeti törvény. Emellett ebben az időszakban – számos buktató és ellentmondás közepette – nagyon stabil jogi alapzatra került a zenekartatás. Ha a szakszervezet semmi más nem tett volna a zenekarokért, kórusokért, mint ennek a szabályozásnak, az előadó-művészeti törvénynek életre hívásában eredményes, már az is elegendő lenne ahhoz, hogy szép emlékeket hagyjon maga után. Ez a törvény ugyanis az állam feladatává teszi, hogy támogassa a szimfonikus zenekarokat, kórusokat. Sőt, a 2011-ben elfogadott, kategorizálási rendszer még erősebb pozíciót biztosít, hiszen közszolgáltatási szerződés kötésére kötelezi, az államot a zenekarok meghatározott körében. A nemzeti zenekarok körébe emelte a hat nagy, vidéki nagyvárosi zenekart, amely az ország zenei életében meghatározó. A fővárosi társulatoknál szintén elmondhatjuk, hogy az NFZ és a BFZ is biztonsággal működik, de még a Rádió együttese is talán könnyebb időszakot hagytak maguk után, mint az előző ciklusban. A Kodály és a nyíregyházi Cantemus Kórus helyzete így szintén megnyugtató, akárcsak a Liszt Ferenc Kamarazenekaré. Ezek nagyon lényeges lépések. Arról nem is beszélve, hogy legalább ennyire jelentős a kiemelt minőségű kör, ahol önkormányzatoknak kell vállalkozniuk arra, hogy gondoskodjanak az együttesekről.

! Viszont több helyen is előfordult, s ez jelenleg is probléma, hogy az állami támogatás növekedésével együtt az önkormányzati támogatás csökkent...

– Sajnos így van, ezzel a beszámolómban is foglalkozunk, idézem: „A központi költség-

vetési támogatás növekedése ugyanakkor nem hatott kedvezően a fenntartók támogatási döntéseire: míg 2009 előtt a fenntartók biztosították hozzávetőleg az együttesek működési forrásainak kb. 2/3-át és a központi támogatás ezt 1/3-dal egészítette ki, 2014-re ez az arány kb. 50-50%-ra változott. Ez önmagában még nem lenne baj, ha ennek az oka több fenntartó esetében abban rejlik, hogy a saját forrású támogatását a központi támogatás mértékével, sőt esetenként azt meghaladó mértékben csökkentette, így az arány változások egyben az együttesek tényleges támogatásnövekedését nem jelentették. A központi támogatás emelésének célja nem az önkormányzati fenntartók, hanem a zenekarok és énekkarok támogatása, ezért ez a kérdés feltétlenül jogszabályi megoldást igényel.” Ezért is fogalmaztuk meg a következő, öt éves időszakra vonatkozó javaslatunkban azt, hogy szakszervezetünk kezdeményezi az előadó-művészeti szervezetekre vonatkozó szabályozás olyan módosítását, amelynek alapján a fenntartóknak ne legyen lehetősége arra, hogy a támogatásukat a központi költségvetési támogatás növekedésével egyidejűleg csökkentseik. A módosítás során emellett hangsúlyozottan ki kell alakítani vagy fejleszteni szükséges a vidéki operajátszás jogi feltételeit, támogatási rendszerét is, ezzel szélesítve a műfaj megjelenítését, népszerűsítését és az érintett művészek munkalehetőségeit.

! Mégis azt mondja, az összkép inkább pozitív.

– Egy szakszervezet számára az első számú kérdés mindig a munkahelyek száma, ez mindent megelőz, hiszen ennek hiányában nincs sok értelme feltételekről beszélni. Az elmúlt öt évben Magyarországon egyetlen zenekar sem szűnt meg, egyetlenegy együttesnél sem hajtott végre nagyobb méretű létszámleépítést, sőt a több zenekarnál nőtt a munkaviszonyban vagy közalkalmazotti jogviszonyban, azaz stabilan foglalkoztatott művészek száma.

! Azért ne felejtjük el a Magyar Állami Operaházat...

– Abban az intézményben valóban sor került csoportos létszámleépítésre. Ez közel

170 kollégánk munkahelyének megszüntetését eredményezte. Ezen belül – szakszervezetünk tiltakozása ellenére is – gyakorlatilag megszüntették valamennyi magánénekes közalkalmazottként történő foglalkoztatását. Ugyanakkor az Erkel Színház újrainvitásával várhatóan összesen közel százötven munkahelyen lesz lehetőség ismételt foglalkoztatásra, amely lényegesen enyhíti a korábbi feszültséget... Emellett az Opera továbbra is foglalkoztat – nem kis számban – magánénekeseket, csak nem közalkalmazotti jogviszonyban. Tényleg azt kell, hogy mondjam, inkább ellenkező folyamatok zajlottak, hiszen a törvénybe be tudunk építeni egy olyan szabályozást is, hogy az állami támogatás egyik fontos eleme a létszám. (Ha a zenészek stabil foglalkoztatásban vagy ehhez hasonló jogviszonyban dolgoznak.) Beszámolómból idézve: „Kezdeményezésünkre az előadó-művészeti törvény munkaviszonyban (közalkalmazotti jogviszonyban) történő foglalkoztatáshoz köti a normatív jellegű, a nemzeti és kiemelt kategóriába sorolt zenei szervezeteknél a támogatási jogosultságot. Ez új, állandó jellegű zenész munkahelyek létesítését eredményezte több együttesnél, így a Dohnányi Szimfonikus Zenekarnál, a Danubia Szimfonikus Zenekarnál, a Szolnoki Szimfonikus Zenekarnál.”

Ezeket nagy eredményeknek tartom. Külföldi barátaink, gazdagabb és szegényebb országok egyaránt, úgy tekintenek minderre, mint követendő példára. Nem is csoda, hiszen – ahogy beszámolómban is foglalkoztunk ezzel – az előadó-művészeti törvény nemzetközi visszhangja szintén jelentős volt, a FIM-ben – a világ, több mint hetven zenész-szakszervezetét összefogó világszervezetben –, mértékadó jogszabálynak tartják. A Nemzetközi Zenei Tanács, amely az UNESCO hivatalos partnerszervezete a zenei, és a zenészek jogaiért végzett munkánkat, amelyet az előadó-művészeti törvény kezdeményezésében és végig vitelében látták, a Zenei Jogokért elnevezésű elismerésben részesítette. Ezt a kitüntetést a Zenei Világforumon vehettük át még 2009-ben.

Még a pozitívumokhoz hozzátartozik az is, hogy az az állami támogatási mérték, ami 2009 óta fogyott vagy stagnált, az most az utóbbi két évben már nőtt, ráadásul a 2009-es mértéket meghaladóan.

■ A bérezésről is ennyi pozitívumot lehet elmondani?

– Ezen a területen nem született olyan központi elhatározás, hogy egységes béremelés történjen. Ezért a fenntartókra és a mun-

kahelyekre maradt, hogy nőttek-e a fizetések vagy a jövedelmek. Általánosságban azt mondhatom, hogy nem... Ezt kudarcként kell elkönyvelni, még akkor is ha tudjuk, hogy az állam három évvel ezelőtt gyakorlatilag befagyasztotta – a pedagógus terület kivételével – a közszféra béreit. Persze, mint érdekvédelmi szervezetnek ezzel is kell kezdenünk valamit... A kormányzati ciklus befejező szakaszában voltak már – kezdeményezésünkre – egyeztetések, tárgyalások, amelyek egyelőre azonban nem hoztak eredményt. Ez azonban nem jelenti azt, hogy ez mindig így is lesz...

■ Milyen célokat szeretnének még elérni más zenei területeken a következő, öt esztendőben?

– A zenekarok, kórusok, táncegyüttesek helyzete jogi értelemben stabilnak tekinthető, pénzügyi szempontból is olyanak, ami a működés alapjait biztosítani látszik... A nagyobb volumenű ügyek terén is megjelennek az alapkérdések, s talán most nyugvóponton vagyunk. Természetesen még nem tekintjük lezártnak a megszüntetett művész-nyugdíj ügyét, továbbra is – immár az új kormánnyal – folytatjuk, az egyébként egy ideig ígéretesnek tűnő tárgyalásokat.

Ahol sok tennivalónk van az általában az élőzene elsőbbségének megjelentése minden területen – média, koncertezés, fesztiválok –, s nem csak feltétlenül a könnyű műfajban... A komolyzenét persze nem fenyegeti olyan nagyon, hogy playback-ről játsszák, de nem kizárt az sem, hogy előbb-utóbb egy szölista mögött a zenei alap gépről szól, ahogy ez a könnyű műfajban is megtörténik. Egyszer kell csak egy ilyen esetnek előfordulnia... Mindez komoly veszélyforrás, s nem is új keletű, úgyhogy e téren akad tennivalónk bőven. Foglalkoznunk kell a szórakoztató zenészekkel is, akik alól szinte „kiment” a szakma. A vendéglátás egésze teljesen átalakult, s ebben az új közegben – ahol azért a turizmus jelentős szerepet kap – kellene megtalálnunk a zene és a zenészek helyét. Hiszen arra lenne szükség, hogy mindez számukra továbbra is munkahelyet biztosítson. Ehhez azonban valóban jó zenészekre és szövetségesekre van szükség. Állami források nélkül, egyedül a szakszervezet nem boldogulhat, s itt valóságos munkahelyek megteremtésről van szó. Nagy feladat...

■ Miközben most már mindenhol szól a gépzene, szinte ingyen.

– Az előadóművészi jogok kiterjesztése rájuk is vonatkozik, miközben a legnagyobb

ellenfelük nem más, mint saját maguk, azaz a letölthető zenék... Az ingyenesség és a fizetési kötelezés versenyez egymással, egyre szélesebb közegben, egyre inkább határok nélkül az interneten, a mobilokon. De ezzel is együtt kell élnünk, illetve ilyen feltételek között kell a jogokért és a díjazásért küzdeni. Csak annak van realitása, ami a XXI. századba beilleszthető. Hiába működött valami tíz-húsz éve jól, ha ma már anakronisztikus... Megváltozott világban keressük mi is a szakszervezet helyét, akárcsak minden szereplő. Üdvözljük az élőzene védelmében és javára hozott önkormányzati intézkedéseket, amit Kőbánya, majd több vidéki város után Budapest Önkormányzata is megtett, de szükségesnek tartjuk, hogy ilyen, vagy ehhez hasonló szabályok alapján a jövőben kizárólag az élő zenét, a zenészek tényleges teljesítményeit bemutató koncertek, események, rendezvények részesüljenek támogatásban bármely közpénz felhasználása során. Akárcsak azt, hogy a televíziók a képernyő sarkában elhelyezett jelzéssel tájékoztassák a nézőket arról, ha a műsort nem élő zenével sugározzák.

■ Milyen eszközökkel harcolnak a zenészek jogaiért?

– Ahogy a beszámolóban is szerepel, az Országgyűlés március 4-én fogadta el azt az Európai Parlament és az Európai Tanács által 2011-ben elfogadott irányelven alapuló jogszabályt, amely 2013 novemberétől ötvenről hetven évre hosszabbította meg a hangfelvételek, és az azon közreműködő előadóművészek jogainak védelmi idejét. Ennek értelmében az előadók akkor is részesednek a most biztosított, további 20 év védelem hasznából, ha az első ötven évben ilyen díjat azért nem kaphattak, mert a kiadó – erre gyakran alap nélkül hivatkozva – a felvétel készítésekor „egy összegben” megváltotta azt. Nagyon komoly viták és harcok elé nézünk a XXI. század technikai körülményei között, és felháborodva látjuk azt, hogy a zenészek alkotásaiból, előadásaiból megélt lánc egyre hosszabb, és – döbbenetes módon megismételve a hatvanas, hetvenes évek történéseit – egyelőre az előadóművészek, a zenészek jogai és jövedelmei kerülnek ismét a lánc végére. Azt látjuk, hogy a technikai, és gazdasági globalizáció e területen ismét egymásra talált, és a zenészeknek – így nyilván az őket képviselő szakszervezetnek – elemi érdeke az, hogy ebben a folyamatban eredményt érjen el. Hát ez nem egy rövid és egyszerű feladat.

R. Zs.